

PARTICIPAREA MARAMUREȘULUI LA EVENIMENTELE ANULUI 1877

de ROMUL POP

„Țara Maramureșului“, acest minunat nordic plai al Patriei noastre, și-a încrestat pe răbojul vremii istoria sa, parte integrantă a istoriei Patriei, cu specificități adânci și clare, ca cele tăiate azi de barda lui Gheorghe Borodi în stejarul vestitelor „porți maramureșene“; ca undele limpezi și zglobii ale Marei, Izei și Vișeului în drum spre Tisa, ale Lăpușului și Săcarului grăbite spre Someș, așa a curs fluviul vieții aici, de pe vremea când cei ce stăpîneau înălțimile Gutiiului, Țibleșului sau Rodnei se numeau „daci liberi“ și pînă astăzi.

Pentru epocile bătrîne stau mărturie ale vremurilor valuri prin urma lor lăsată în străbun pămînt, începînd din neolitic (cultura Oarța de Jos, Ilba, Lăpuș, Săpînța) și epoca bronzului (cultura Suciului de Sus) — drept mărturie despre „originalitatea civilizației nord-tracice“ — urcînd, apoi, pe firul istoriei prin vremea lui Burebista și Decebal (tezaurele Mireșu Mare, Sighetu Marmăției, Rozavlea, ceramica de la Oncești sau Oarța de Sus), pînă la dovezile simbiozei celor două culturi — romană și geto-dacă — prezente neîntre-rupt în așezări din secolele IV—X, studiate de arheologi la Sarasău sau Crăciunești¹.

Fără această „prezență neînteruptă“ involburata istorie a plaiurilor maramureșene nu ar fi zămislit, neînterupt, luminoase prezențe — oameni, fapte, documente — ce se impun în fiecare epocă prin personalitate, originalitate și identitate specifice. Bogdan I Întemeietorul a pornit spre Moldova de pe locuri pe care documentele le numesc „Terra Maramorosiensis“ încă din sec. al XIV-lea²; la anul 1391 centrul de cultură de la Peri primește confirmare bizantină, minăstirea „Drăgoșestilor“ fiind înălțată la rang de stavropighie constantinopolitană, iar în zorii sec. al XVII-lea, pe cîmpurile de glorie, între căpitani Viteazului Mihai — fulgerul care a unit pentru o clipă sub sceptrul său pe toți românii — răspunde la apel și aga Lecoa din Chioar³.

Nu este, deci, decît un fapt firesc că atunci cînd se încearcă dăltuirea unei epopei a marilor evenimente ale anului 1877, istoria impune pomenirea prezenței maramureșene.

În anul gloriosului centenar al Independenței, apelăm din nou la Clio, pentru a ne lumina trecutul, lăsînd să vorbească documentele :

1. Scrisoarea preotului Ioane Georgiu din Țirgu Lăpuș, trimisă la 27 iunie 1877 st. v. lui Diamandi I. Manole în Brașov, stă mărturie că „românii din acest cerc și-au ținut

¹ Apud Gheorghe Blaj, *Comuniștii maramureșeni, moștenitori și continuatori ai unui trecut eroic și glorios*, în „Anale de istorie“, nr. 2/1976, p. 20—35.

² Mihai Marina, *Sighetul* — cetate a dacilor și așezare a românilor, în „Magazin istoric“, nr. 12/1976, p. 30—32.

³ Gheorghe Blaj, *op. cit.*

de sfântă datorie a sucurge (a dona) fraților de un singe de preste Carpați“ nu numai cei 101 florini vechi austrieci, colectați pentru ajutorarea ostașilor răniți pe redutele Plevnei, ci și înflăcărata lor iubire pentru „brava oștire română“⁴.

2. Scrisoarea învățătorului Teodor Mărgineanu din Văleni (Sighet) din 26 octombrie 1877 st. v., adresată lui Iacob Mureșanu, pomenește numele alor 10 maramureșeni, ce au donat 4 fl. 47 cr. v. a. „în favoarea otașilor răniți, care pentru legea românească și creștinească, pentru viitorul României și al națiunii române își varsă sîngele pe cîmpul de luptă“.

3. Rezultatul colectei tinărului „studente în a 3-a cl. normale“ Victor Colceriu din Șomcuta Mare, 108 fl. 20 cr., îl confirmă lista publicată de Iudita Măcelariu în „Gazeta Transilvaniei“, datată : Sibiu, în 8 noiembrie 1877.

4. În noiembrie 1877 maramureșnul Filip Mihalcea, ajutor farmacist în Vișeu de Sus, se oferă — printr-o scrisoare adresată Crucii Roșii din Iași — ca voluntar, pentru a se îngriji de „starea bravilor ostași răniți“, el „fiind gata ori în care oră a ocupa locul“ între ceilalți luptători.

Gestul lui este atât de impresionant, încît reclamă aureolă !

Printre baionetele ce separau pe frați de frați se va strecura cum știe el, cum a învățat de la strămoși, dar — continuă scrisoarea — „mă rog barem de la Suceava pînă la Iași biletul de cale-ferată să mi se dea fără taxă“⁵.

5. Populația din Baia-Mare și din jur, cuprinsă „de compătimire pentru frații noștri români, care singerează pe cîmpul de luptă“, își arată solidaritatea cu idealul eroilor de pe baricadele independenței, donînd pentru „ușurarea durerilor“ celor răniți suma de 140 fl. 18 cr. v. a. și 12, 290 kg bandaje, cum glăsuiește scrisoarea Ghizelei Cresta Drumariu, din 5 decembrie 1877 st. v. și lista publicată în „Gazeta Transilvaniei“. Lista acestor oferte ne permite să apreciem larga participare la colectă, caracterul de masă al solidarității cu cei de pe front, precum și comunitatea de ideal patriotic a naționalităților conlocuitoare, întrucît în listă sînt înscrise pe lîngă modești anonimi („un român“, „egy valaki“ — cineva —), preoți din 10 localități (Baia-Mare, Ferneziu, Șișești, Remetea Chioarului, Săcălășeni, Chechiș, Săsar, Baia-Spie, Groși, Bușag), avocați și notari din Baia-Mare și Șomcuta, precum și nume ale membrilor naționalităților conlocuitoare, solidari cu nobila cauză a luptei naționale a românilor — economistul Moritz Herkovies, neguțatorul Frenkel Volk, Koszka Arpad, Teleki Sandor jr., canonicul romano-catolic Böhn din Baia-Spie, Binder, Schmidt ș. a.

6. Nelăsîndu-se mai prejos decît marii tribuni, ce lansau apeluri mobilizatoare în „Gazeta Transilvaniei“ (prin Comitetul format din Diamandi Manole, I. A. Lapedatu, G. Bariț, Iacob Mureșanu ș. a.) sau în „Familia“ de la Oradea (care în nr. 32/1877 publică și vestitul „cîntec“ al lui Iosif Vulcan : „Scame (bandaje) pentru cei răniți“), inimosul învățător Elia Pop din Șomcuta Mare lansează un înflăcărat apel, la 25 dec. 1877, publicat în „Gazeta Transilvaniei“, către confrății de dascălie, arătîndu-le că, dacă starea pauperă a învățătorilor români de sub stăpînirea străină nu le permite să facă donații bănești („încît cei mai mulți nici cu «dinarul văduvei» nu putem concurge — contribui —, nici în cazul cel mai de lipsă“), ei pot, în schimb, organiza — după pilda ce el însuși le-o dă — țezători populare „adunînd junimea“ și învățînd-o să confecționeze bandaje pentru răniți.

Pentru ilustrarea stării de spirit ce o exprimă, reproducem prima frază din scrisoarea vrednicului dascăl șomcutean : „Numele de român, ce-l port cu fală și care atrage asupra-și atențiunea Europei întregi, datoria ce-mi este impusă prin legătura de

⁴ „Gazeta Transilvaniei“, nr. 50/30 iunie 1877, p. 4 (fotocopie la autor).

⁵ „Bibl. Acad. R.S.R., ms. nr. 3296, fila 117 ; cf. Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VII, 1954, p. 771—772.

sînge, simțul uman și filantropic, împrejurarea că rarul eroism al bravilor descendenți ai lui Traian, Ștefan și Mihai a reîmprospătat la Grivița gloria străbună, toate acestea m-au obligat la împlinirea uneia din cele mai sfinte datorințe, de a contribui după putință la alinarea durerilor scumpilor noștri confrați din România liberă, care singerează în lupta contra despotismului asupritor, contra semilunii, ce n-avu nici lege, nici chiar Dumnezeu”⁶.

7. Alături de confrății săi, scriitorul Petre Dulfu din Tohat exprimă în poeziile *Dimineața* și *Cununa de laur* încrederea în victoria ostașilor eroi, care va aduce „unire, sîrguință și frățească conlucrare” :

„Iar tu, o Românie, o ! mama cărei soarte
A fost atîția secolî a plînge neîncetat,
Nu plînge azi cu jele a fiilor moarte
Că-n luptă pentru tine viața lor și-au dat

...Căci sus colo prin stele trăi-vor dinșii iară
Cu-a gloriei cunună etern încoronați,
Iar din a lor cenușă acuși va să răsără
Cereasca libertate — unind pe frați cu frați”⁷.

8. La terminarea războiului, autoritățile române au conferit și persoanelor care s-au distins prin colecte medalii comemorative. Una din aceste medalii a fost acordată distinsei maramureșence Elena Ilosu-Longin, fiica marelui luptător pentru emanciparea românilor transilvăneni, Gheorghe Pop de Băsești⁸.

Ne oprim aci cu răsfoirea grăitoarelor documente, socotindu-le pe acestea suficiente pentru ceea ce doream să ilustrăm, că : Maramureșul, acest minunat nordic plai al Patriei, s-a dovedit și la anul de răscruce 1877 parte integrantă, activă, prezentă, pilduitoare.

Și așa a rămas și peste vremi, astăzi Maramureșul trăind „un prezent vibrant, prin excelență constructiv, al cărui semn distinctiv este durabilitatea”⁹.

LA PARTICIPATION DU MARAMUREȘ AUX ÉVÉNEMENTS DE L'ANNÉE 1877

R é s u m é

Après une brève incursion dans le passé historique du Maramureș à partir des preuves archéologiques conservées depuis le néolithique et jusqu'à l'aube de l'événement annulé — la guerre pour l'indépendance de 1877 — (introduction percée du fil rouge de „la présence ininterrompue” dans ces parages des roumains et de leurs aïeux, sont présentés huit documents, qui attestent que le Maramureș, bien qu'il soit „le pays” roumain le plus éloigné géographiquement du lieu des événements de 1877 et — d ce temps là — un territoire sous l'occupation étrangère, a prouvé que ses fils étaient percés de hauts sentiments patriotiques, en se ralliant à l'idéal des héros trouvés sur les barricades de l'Indépendance.

⁶ Fotocopie după „Gazeta Transilvaniei”, la autor.

⁷ Apud Mircea Popa, *Literatura transilvăneană și războiul pentru independență*, în „Almanah Tribuna '76”, Cluj, 1976, p. 146—149.

⁸ Gheorghe Blaj, op. cit., p. 25.

⁹ Ibidem, p. 35.

Les documents contiennent : l'appel d'un intellectuel de Șomcuta Mare ; les listes dressées sur les donations faites dans la zone de Lăpuș, Sighet, Bala Mare et Chloar, pour venir à l'aide de ceux qui étaient partis à la lutte ; la demande d'un pharmacien de Vlșeu de Sus pour être reçu comme volontaire à l'aide des blessés et d'autres.

La présentation des documents relève des idées particulières : en discutant la liste dressée à Bala Mare, on apprécie la large participation à l'action, le caractère de masse de la solidarité avec ceux qui étaient partis à la lutte, ainsi que la communauté de l'idéal patriotique des nationalités cohabitantes, parce que dans la liste sont inscrits, à côté de modestes anonymes ou bien de remarquables intellectuels roumains, également des membres des nationalités cohabitantes solidaires à la noble cause de la Patrie.

Les documents sont présentés pour démontrer que le Maramureș, cette merveilleuse et nordique contrée de notre pays, a prouvé le fait d'être, également à l'année de carrefour, 1877, intégré dans la Patrie, actif, présent, exemplaire.